

ISBN 978-9910-275-37-1

9 789910 275371

O'ZBEKISTONDA KIMYO SANOATI TARIXI

XOLIKULOVA SHAXNOZA BOYMUXAMMATOVNA

O'ZBEKISTONDA KIMYO SANOATI TARIXI (1930–1990 YY.)

MONOGRAFIYA

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

NAVOIY DAVLAT UNIVERSITETI
TARIX FAKULTETI

Xolikulova Shaxnoza Boymuxammatovna

**O'ZBEKISTONDA KIMYO
SANOATI TARIXI
(1930-1990 YY.)**

MONOGRAFIYA

BUXORO – 2026
«DURDONA» nashriyoti

35.11(5O')

66.013(575.1)"1930/1990"

X 72

Xolikulova Shaxnoza Boymuxammatovna

O'zbekistonda kimyo sanoati tarixi (1930-1990 yy.) [Matn]: monografiya / Xolikulova Shaxnoza Boymuxammatovna – Buxoro: «Sadriddin Salim Buxoriy» Durdona nashriyoti, - 2026. – 304 b.

UO'K 66.013(575.1)"1930/1990"

KBK 35.11(5O')

MAS'UL MUHARRIR:

N.U. Musayev – tarix fanlari doktori, professor.

TAQRIZCHILAR:

M.G'. Raxmatov – tarix fanlari bo'yicha falsafa fanlar doktori, dotsent.

Sh.S. Norov – tarix fanlari bo'yicha falsafa fanlar doktori, dotsent.

Mazkur monografiya O'zbekistonda kimyo sanoatining shakllanishi, rivojlanish bosqichlari va tarmoqda yuz bergan tarkibiy o'zgarishlarni 1930–1990- yillar misolida ilmiy tahlil qilishga bag'ishlangan dolzarb tadqiqot hisoblanadi.

Monografiyada respublikada kimyo sanoatini barpo etish jarayonlari, uning xomashyo bazasi, ishlab chiqarish quvvatlarining shakllanishi, yirik kimyo korxonalarining tashkil etilishi va faoliyati tarixiy manbalar asosida yoritilgan. Muallif sovet davrida kimyo sanoati rivojiga ta'sir etgan iqtisodiy, ijtimoiy va siyosiy omillarni atroflicha tahlil qilib, rejali iqtisodiyot sharoitida tarmoq oldida yuzaga kelgan muammolar va ularning oqibatlarini ilmiy asosda ochib bergan.

Tadqiqotning ilmiy qiymati shundaki, unda keng doiradagi arxiv hujjatlari, rasmiy statistik ma'lumotlar, davriy matbuot materiallari va ilmiy adabiyotlardan samarali foydalanilgan. Bu esa muallifga kimyo sanoatining hududiy rivojlanishi, ishlab chiqarish tarmoqlari ixtisoslashuvi hamda tarmoqda kadrlar masalasining hal etilishi kabi muhim jihatlarni xolis va dalillarga tayangan holda yoritish imkonini bergan

Monografiya Navoiy davlat universiteti Kengashining 2025- yil 30 -dekabrdaqi №7-sonli qarori bilan nashrga tavsiya etilgan

ISBN 978-9910-275-37-1 © Xolikulova Shaxnoza Boymuxammatovna

MUNDARIJA

KIRISH	4
I BOB. MAVZUNING NAZARIY ASOSLARI	8
1.1. Mavzuning nazariy-metodologik asoslari.....	8
1.2. Mavzuning manbashunosligi va tarixshunosligi	24
I bob bo'yicha xulosalar	49
II BOB. 1930-1940 -YILLARDA O'ZBEKISTONDA KIMYO SANOATI ISHLAB CHIQARILISHI HOLATI	52
2.1. O'zbekistonda kimyo fani bo'yicha ilmiy tadqiqotlarning tashkil etilishi va ularning sanoat rivojiga ta'siri	52
2.2. O'zbekistonda ilk kimyo sanoati korxonalarining paydo bo'lishi va ishlab chiqarish jarayonlari	71
II bob bo'yicha xulosalar	95
III. BOB. 1950-1980 -YILLARDA O'ZBEKISTON KIMYO SANOATINING RIVOJLANISHI.....	97
3.1 1950-1980-yillarda kimyo sanoati sohasidagi ilmiy izlanishlar va ularning ahamiyati	97
3.2. Ikkinchi jahon urushidan keyin kimyo sanoat korxonalarini rivojlantirilishi.....	120
3.3 1970–1980-yillarda kimyo sanoatini modernizatsiya qilish borasida amalga oshirilgan ishlar va ularning natijalari	152
III bob bo'yicha xulosalar	167
IV. BOB. KIMYO SANOATI ISHLAB CHIQARISH JARAYONLARIGA SIYOSIY-IJTIMOIIY TA'SIRNING KUCHAYISHI	169
4.1. Kimyo sanoati rivojlanishiga to'siq bo'lgan siyosiy, ijtimoiy omillar.	169
4.2. Kimyo sanoati korxonalarini kadrlar bilan ta'minlash: muammo va yechimlar	190
4.3. Sanoat korxonalarining shaharsozlik madaniyatidagi o'rni	219
4.4. Sanoat korxonalarining ekologik muhitga ta'siri	239
IV bob bo'yicha xulosalar	265
XULOSA	267
FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI.....	270
Ilova	288

Xolikulova Shaxnoza Boymuxammatovna

O'ZBEKISTONDA KIMYO SANOATI TARIXI (1930-1990 YY.)

MONOGRAFIYA

Muharrir:

A. Qalandarov

Texnik muharrir:

G. Samiyeva

Sahifalovchi:

Z. Elmurotova

Dizayner:

M. Arslonov

Nashriyot litsenziyasi AI № 178. 08.12.2010. Original –
maketdan bosishga ruxsat etildi: 05.05.2026. Bichimi: 60/84 ¹/₁₆
«Palatino Linotype» garn. Ofset bosma usulida. Ofset bosma
qog'ozi. Bosma tabog'i 19 Adadi 50. Buyurtma № 129.
Bahosi kelishilgan holda.

«Sharq-Buxoro» MCHJ bosmaxonasida chop etildi.
Buxoro shahar O'zbekiston Mustaqilligi ko'chasi, 70/2 uy.
Tel: +(99898) 180-06-04, +(99897) 299-99-99